

جایگاه و نقش مرحوم آیت الله خزعلی

۲۷ شهریور ۱۳۹۴ ساعت ۱۶:۵۷

مرحوم آیت الله ابوالقاسم خزعلی یار صدیق امام و یاور مقام معظم رهبری و عضو مجلس خبرگان، روز چهارشنبه ۲۵ شهریور ماه ۱۳۹۴ دارفانی را وداع گفت. آیت الله خزعلی نقش تاثیرگذاری در پیشبرد نهضت امام خمینی استاد و مریدش در قبل از پیروزی انقلاب اسلامی داشت.

ابوالقاسم خزعلی فرزند غلامرضا در سال ۱۳۰۴ در بروجرد متولد شد. تا ده سالگی در همان شهرستان به فراگیری دروس ابتدایی پرداخت، سپس با خانواده راهی مشهد مقدس گردید او که دارای هوش سرشاری بود با وجود فقر و تنگدستی خانواده با کسب نمرات عالی مدارج درسی خود را در مشهد پشت سر گذاشت. پس از طی دوره متوسطه، در سال ۱۳۲۱، در مدرسه نواب و مدرسه حاج حسن، ادبیات عرب و فقه را آموخت. سپس دو سال قبل از ازدواج، برای تکمیل معلومات حوزوی خود و گذراندن دوره خارج فقه به شهر قم رفت. در این دوران بهره‌مندی از محضر اساتید برجسته قم نظیر آیت الله العظمی بروجردی و امام خمینی(ره) و شرکت در کلاس درس خارج فقه و اصول آنان و همچنین شرکت در درس "آیت الله بهجت" از نکات برجسته زندگانی این فقیه مجاهد بود.

ایشان در مدت دوازده سال، علاوه بر از کسب فیض از محضر حضرت آیت الله بروجردی و دو سال محضر حضرت امام در درس آیت الله محقق داماد تلمذ و در نزد مرحوم آیت الله علامه طباطبایی فلسفه آموخت. ایشان در کنار تحصیل، به تدریس و تبلیغ نیز مشغول گردید. بخصوص در خطابه و منبر، شهرت ویژه‌ای پیدا کرد. چون حافظ قرآن کریم و نهج البلاغه امیرمؤمنان بود بر محتوای و غنای منبرشان افزوده میشد.

حضور در صحنه سیاسی، مبارزه با رژیم ستمشاهی، تحمل زندان و رنج تبعید، این روحانی زاهد را بیش از پیش مشهور کرد. در سال ۱۳۴۹ به جرم امضای اعلامیه تأیید مرجعیت آیت الله خمینی به سه سال تبعید محکوم شد که شش ماه آن را تحمل کرد. در سال ۵۲ به بندر گناوه تبعید شد که پس از شش ماه مجدداً او را به دامغان تبعید میکنند. ۲ سال تبعید دامغان که به پایان رسید به سال ۱۳۵۴ بود که او را از مسجد الجواد تهران رها کرده به زندان قزل قلعه منتقل کردند که ۴۸ روز آن در انفرادی بود.

آیت الله خزعلی، علاوه بر شاگردی، ارتباط ویژه‌ای با حضرت امام(ره) داشت و به علت اقامت در محله "یخچال قاضی"، شهر قم این مجاورت با امام، نقش مهمی در زندگی ایشان داشت.

درسالهای قبل از سال ۱۳۴۰ امام خمینی به رغم مقام رفیع خود در تمام رشته‌های دینی، بر سر کلاس فقه آیت‌الله العظمی بروجردی حاضر می شد تا با توجه به دانش گسترده ایشان بتواند برخی نکات فقهی، را بصورت عمیق تر فراگیرد. آیت الله خزعلی چون شاهد حضور امام در محضر درس آیت الله العظمی بروجردی بود، به شدت تحت تأثیر قرار گرفت و این روحیه فروتنی و تواضع تأثیر عمیقی بر روحیه او نهاد و مقدمه پیوند و الفت نسبت به امام خمینی در ایشان شد.

مشاهده رفتار و منش و شخصیت متفاوت امام خمینی(ره) در زمان تحصیل و ارتباط نزدیک با ایشان به دلیل شرکت در کلاس درس امام خمینی، به تدریج موجب علاقمندی بیشتر وی به شخصیت امام و قدم گذاشتن در مسیر مبارزات علیه رژیم پهلوی شد.

آیت الله العظمی بروجردی نیز علاقه ویژه‌ای به آیت الله خزعلی به عنوان یکی از شاگردان برجسته خود داشت. ارتباط نزدیک با این دو شخصیت بزرگ، سبب انجام فعالیت‌های مبارزاتی نظیر سخنرانی، انتشار اعلامیه‌ها و رهبری مردم جهت حرکت‌های اعتراضی علیه رژیم شاه شد.

آیت الله خزعلی در سال ۱۳۳۸ طی یک سخنرانی در شهر رفسنجان، بامقایسه شاه و آیت الله بروجردی، شاه را به یک انگشت در دستان بروجردی تشبیه کرد و در توضیح قدرت مرجع تقلید شیعیان اظهار کرد که هرگاه ایشان اراده نماید این انگشت را پرت می نماید. این سخنان تأثیر گسترده‌ای در میان نیروهای امنیتی و حتی خود شاه به جا نهاد. به زودی دستگاه امنیتی رژیم پهلوی در برخورد نسبت به سخنان آقای خزعلی ایشان را به سه سال تبعید به گناباد محکوم کرد.

در دهه ۱۳۴۰ آیت الله خزعلی سفرهای تبلیغی زیادی به نقاط مختلف ایران به خصوص استان خوزستان انجام داد. از دیگر فعالیت‌های آیت الله خزعلی سخنرانی در حسینیه ارشاد است. این مرکز در اواخر دهه ۱۳۴۰ محل سخنرانی شخصیت‌هایی چون استاد مطهری و دکتر شریعتی بود. آقای خزعلی نیز در سال ۱۳۴۸ چند سخنرانی در حسینیه ارشاد ایراد کرد که محتوای آنها ضرورت فعالیت‌های فرهنگی از جمله تأسیس کتابخانه بود.

بارزترین جنبه سیاسی شخصیت آیت‌الله خزعلی پیش از پیروزی انقلاب اسلامی حضور مستمر و شایان او در متن مبارزات روحانیت به رهبری امام خمینی(ره) علیه رژیم ستم شاهی بود. از جمله ایشان در سال ۱۳۴۹ به دلیل امضای نامه و صدور اعلامیه به نفع مرجعیت حضرت امام خمینی(ره) به بندر گناوه تبعید شد. پس از جریان تبعید در گناباد، امام(ره) ایشان را به حضور طلبید و ضمن تشویق خواستار ادامه مبارزه با دستگاه پهلوی گردیدند.

تبعیدهای پیاپی و محدودیت‌های روزافزون، آیت الله خزعلی را از پیگیری مبارزه علیه رژیم باز نمی داشت. در سال ۱۳۵۴ آیت الله خزعلی در مسجدالجواد تهران دستگیر و در زندان قزل قلعه به مدت ۴۸ روز در یک سلول به همراه یک نفر دیگر حبس

پس از انتشار مقاله توهین آمیز روزنامه اطلاعات علیه امام خمینی(ره) در روز ۱۷ دی ماه ۱۳۵۶ در روزهای ۱۷ و ۱۸ و به خصوص ۱۹ دی ماه ۱۳۵۶ مردم قم تظاهرات وسیعی علیه رژیم پهلوی برگزار کردند. رژیم تظاهرات ۱۹ دی ماه را با شدت بیشتری سرکوب کرد. پس از این واقعه، کمیسیون حفاظت امنیت اجتماعی شهرستان قم در ۲۲ دیماه ۱۳۵۶، ده نفر را به نقاط دوردست تبعید نمود. از جمله این ده نفر آیت الله خزعلی بود که ایشان این بار زیر بار این تبعید نرفت، از این رو ناچار شد به صورت مخفی در تهران زندگی نماید. وی تا آستانه پیروزی انقلاب به همین صورت در تهران زندگی کرد.

مرحوم آیت الله خزعلی در این مسیر علاوه بر تحمل زندان، فرزند ارشد خود حسین را تقدیم انقلاب کرد. مزدوران رژیم پهلوی در نوزدهم اردیبهشت ماه سال ۱۳۵۷ با شلیک گلوله مستقیم به سرش، او را در مرحله کوچه آبشار قم به شهادت رساندند. این جوان برومند در حالی که در سال اول رشته فیزیک دانشگاه مشهد تحصیل می کرد، توسط نیروهای گارد شاهنشاهی مانند غنچه ای نوشکفته پر پر شد.

آیت الله خزعلی با وجود تحمل این مصیبت سخت، نه تنها از مسیر انقلاب و حمایت از امام خمینی دست بردار داشت بلکه با عزم بیشتری به تلاش خود برای به ثمر رساندن خون شهدای انقلاب افزود. پس از پیروزی انقلاب اسلامی مرحوم آیت الله خزعلی مسئولیت‌هایی نظیر عضویت در مجلس خبرگان قانون اساسی و عضویت در سه دوره (بیست ساله) در مجلس خبرگان رهبری به نمایندگی از مردم استان خراسان رضوی را برعهده داشت.

آیت الله خزعلی پس از استعفای "آیت الله مهدوی کنی" در سال ۱۳۵۹ به عضویت شورای نگهبان در آمد. دور دوم انتصاب فقهای شورای نگهبان در سال ۱۳۵۹، شورای نگهبان با حضور آیت الله صافی گلپایگانی، آیت الله احمد جنتی، آیت الله ابوالقاسم خزعلی، آیت الله محمدی گیلانی، آیت الله محمد مؤمن و آیت الله امامی کاشانی تشکیل شد.

حجت الاسلام زارعی در باره یکی از آخرین روزهای فعالیت های فرهنگی آقای خزعلی می گوید :

« مرحوم آیت الله خزعلی بسیار شیفته و دلباخته استاد و مرادش مرحوم امام خمینی بود. وقتی چند ماه قبل ما در نشر خیمه افتخار پیدا کردیم کتاب حمد ایشان را چاپ و منتشر کنیم تصمیم گرفتند کتاب را به نام حضرت امام تقدیم کنند و در همان حال بیماری چند کلمه نوشتند که تصویر دستخط ایشان را ابتدای کتاب آوردیم. با اینکه قبلا بخش هایی از درس های تفسیری مفصل و طولانی ایشان به چاپ رسیده بود اصرار داشتند این کتاب ظاهرا کوچک که آن را چکیده و حاصل عمر خود می دانستند به استادشان هدیه کنند و معتقد بودند با این کار خدمتی کوچک به آستان فاطمه زهرا سلام الله علیها کرده اند. وقتی نام هر یک از اهل بیت را می بردند اشک می ریختند و مخصوصا به خاطر شرحی که برای تفسیر آیه شریفه " و إن منکم إلا واردها " در این کتاب نوشته اند و دفاعی از حرمت و شأن اهل بیت کرده اند خوشحال بودند و به همین خاطر علیرغم کسالت شدید با سختی و

مشقت در جلسه رونمایی کتاب حاضر شدند و چند کلمه صحبت کردند. «

در اسناد ساواک که به همت مرکز اسناد تاریخی زیر چاپ است در باره دیدگاه های آیت الله خزعلی در باره مرجعیت امام خمینی بعد از سال ۱۳۴۹ پس از درگذشت آیت الله العظمی محسن حکیم در نجف آمده است :

بسم الله الرحمن الرحيم

و جوب حفظ اسلام و صدور دین و اعزاز و تقویت مسلمین از بدیهیات تردید ناپذیر است با مرجعیت عامه حضرت آیت الله العظمی الخمینی امر مذکور امکان پذیر می باشد.

ابوالقاسم خزعلی ۱۶/۳/۴۹

حضرت آیت الله خزعلی در دوران رهبری مقام معظم رهبری نیز همچون یآوری برای ایشان در همه صحنه هایی که می توانست موثر باشد، حضور فعال داشت او با همه وجود تا زمانی که به بستر بیماری رفت از هیچ کوششی برای مساعدت به آیت الله خامنه ای رهبر معظم انقلاب کوتاهی نکرد.

متن پیام تسلیت رهبر معظم انقلاب اسلامی به شرح زیر است:

« بسمه تعالی

درگذشت عالم عامل و پرهیزگار مرحوم آیت الله آقای حاج شیخ ابوالقاسم خزعلی رحمت الله علیه را به خاندان محترم و همه بازماندگان و نیز به دوستان و ارادتمندان ایشان تسلیت عرض می کنم. عمر با برکت این روحانی با فضیلت، سرشار از نقطه های درخشان است، سالیان دراز بهره گیری از درس امام خمینی و دیگر فقهای بزرگ در قم و مشهد، همراهی با امام بزرگوار از آغازین روزهای نهضت انقلابی و دفاع شجاعانه از آن بزرگمرد و در دوران دشوار اختناق طاغوتی با بینایی رسا و صریح، حضور در مسئولیت های سنگین پس از پیروزی و عضویت در شورای نگهبان و مجلس خبرگان، صبر جمیل بر شهادت فرزندش در قم و در هنگامه حرکات انقلابی ملت ایران و آنگاه حفظ قرآن و انس با آن و با دریای بی پایان حدیث و نیز فعالیت بلند مدت در تبلیغ و بیان معارف اسلامی و آنگاه ثبات قدم در خط اصیل و صراط مستقیم انقلاب در همه حال و تا پایان زندگی ...

اینها سرفصل های مهم زندگی این عالم متقی و پرکار است که در دیوان الهی مضبوط و مأجور است انشاء الله. رحمت و مغفرت الهی برای آن بزرگوار مسئلت می کنم.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/۳۱۵۷۷/بخزعلی-الله-آیت-مرحوم-نقش-جاپگاه/>